

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga Institutionen

EU och demokratiskt underskott

– en experimentell studie om svenskar och stakeholdermodellen

Kandidatuppsats i
Statsvetenskap
HT 2011
Författare: Daniel Svanlund
Handledare: Jenny De Fine Licht
och Markus Johansson
Antal ord: 9992

Abstract

EU:s befogenheter har främst motiverats med hänvisning till att internationella samarbeten effektiviserar beslutsfattande och förbättrar beslut. Idag ifrågasätter allt fler inställningen och menar att den har lett fram till ett demokratiskt underskott. På grund av underskottet menar kritiker att EU:s legitimitet påverkas negativt. Legitimitet underlättar för en auktoritet att få sina beslut accepterade och det får folk att följa regler och lagar. Genom Scharpfs begrepp om inputlegitimitet, deltagandet i beslutsprocesser, och outputlegitimitet, den upplevda effektiviteten av beslut, har debatten nyanserats.

Som en följd av utvecklingen tilldelas unionens outputlegitimitet allt mindre uppmärksamhet samtidigt som fler intresserar sig för legitimitetens inputsida. Flera bedömare rekommenderar att EU utökar stakeholdermodellen för att åtgärda sitt legitimitetsproblem genom att uppmuntra till deltagande bland berörda parter i viktiga beslutsprocesser. Beroende på hur forskare ser på relationen mellan input- och outputlegitimitet ges förslaget olika omdömen.

Genom den experimentella metoden undersöks i studien om införandet av modellen kan höja EU:s medborgerliga legitimitet. Resultaten visar att svenskar upplever att införandet av modellen i EU-beslutsprocesser leder till ökad legitimitet för beslutsprocesser och ökat förtroende för hur demokratin fungerar i EU, men inte till ökad legitimitet för beslut eller att det generella stödet för unionen höjs.

Slutsatsen är att reformen är givande, men inte optimal. Den har stor potential att åtgärda det demokratiska underskottet och stärker den substantiella demokratin, men trots detta ökar inte legitimiteten för beslut eller det generella stödet. Fler undersökningar behövs dock för att med större säkerhet komma med policyrekommendationer till EU.

Sökord: Legitimitet, demokratiskt underskott, EU, stakeholdermodellen

Innehåll

Tabellförteckning	s.4
1. Inledning	s.5
2. Teoretisk bakgrund	s.7
2.1. Legitimitet	s.7
2.2. EU:s historiska arv	s.7
2.3. Demokratiskt underskott	s.8
2.4. Stakeholdermodellen	s.9
2.5. Stakeholdermodellen ur ett legitimitetsperspektiv	s.10
3. Syfte och frågeställningar	s.12
4. Metod	s.15
4.1. Experimentet	s.15
4.2. Enkätens utformning	s.16
4.3. Analysförberedelser	s.17
5. Resultat	s.20
6. Diskussion och slutsatser	s.22
7. Referenser	s.26
8. Appendix: Enkät med fallbeskrivningar	s.29

Tabellförteckning

Tabell 1: Beskrivning av samtliga deltagare

Tabell 2: Acceptans för beslutsprocessen

Tabell 3: Acceptans för beslutet

Tabell 4: Förtroende för demokratin

Tabell 5: Generella stödet

1. Inledning

Historiskt har EU:s befogenheter främst motiverats med hänvisning till att internationella samarbeten effektiviserar beslutsfattande och förbättrar beslut. Idag ifrågasätter allt fler det synsättet. Till följd av unionens komplicerade institutionella upplägg är det svårt för medborgare att bedöma vilka aktörer som har bidragit till enskilda beslut och i vilken utsträckning, samtidigt som möjligheten för medborgare att påverka sina levnadsvillkor genom att kunna delta i diskussioner om viktiga beslut är mycket liten. På samma gång har den politiska utvidgningen och fördjupningen av EU fört med sig att den nationella demokratis representativa kanaler minskar i betydelse eftersom EU-beslut i vissa fall förbigår nationella parlament, samtidigt som Europaparlamentet har misslyckats med att ersätta den folkliga representationen (Warleigh 2003:7ff). Just därför anser ett flertal forskare, politiker, medborgare och byråkrater att EU lider av ett demokratiskt underskott (Lindgren & Persson 2010:451).

På grund av det demokratiska underskottet menar kritikerna att EU:s legitimitet påverkas negativt. Legitimitet underlättar för en auktoritet, vare sig det är en stat eller organisation, att få sina beslut accepterade och det får folk att följa regler och lagar (Tyler 2006:379). Av den anledningen är det centralt för EU att åtgärda problematiken. Genom Scharpfs begrepp om inputlegitimitet, deltagandet i beslutsprocesser, och outputlegitimitet, den upplevda effektiviteten av lagar och regler, har debatten kunnat nyanseras. Även om dessa dimensioner kompletterar varandra så skiljer de sig åt i sina förutsättningar och i sina betydelser för den demokratiska legitimiteten (Scharpf 1999:6).

Som en följd av EU:s utveckling är det inte förvånande att unionens outputlegitimitet tilldelas allt mindre uppmärksamhet samtidigt som allt fler intresserar sig för legitimitetens inputsida (Lindgren & Persson 2010:449). Litteraturen föreslår en mängd reformer som skulle kunna öka inputlegitimiteten. Flera bedömare rekommenderar vad Büchs (2008) benämner *stakeholder-participation model of input legitimacy*. Det bästa sättet att åtgärda EU:s generella legitimitetsproblem enligt den här modellen är att öka inputlegitimiteten genom att uppmuntra till deltagande och deliberation bland berörda parter i viktiga frågor (Eriksen & Fossum 2000). De berörda parterna ses alltså som en länk mellan EU och den bredare allmänheten. I linje med detta har EU-kommissionen föreslagit att beslutsprocesser inom EU ska öppnas upp och involvera fler människor och organisationer. Slutsatsen är att man inte längre kan förlita sig till enbart effektivt beslutsfattande och dokumentet fastslår att legitimitet till stor del säkerställs genom deltagande (White Paper on European Governance 2001:3).

Beroende på hur forskare ser på relationen mellan input- och outputlegitimitet ges förslaget olika omdömen. Anhängare av modellen menar att ett ökat deltagande av berörda parter ökar medborgares förtroende för beslutsprocesser och därmed även för beslut. Synsättet förstås med bakgrund av två teorier, dels det deliberativa demokratiska idealet och dels den proceduriella rättvisan. Ser man på det på det här sättet föreligger en samverkan mellan input och output. Å andra sidan menar kritiker att ett ökat deltagande riskerar att urholka EU:s traditionella legitimitetsbas genom att göra beslutsprocesser mindre effektiva - i bästa fall omfördelas alltså legitimitetsproblemet. Ser man på saken på det här sättet existerar ett nollsummespel mellan input- och outputlegitimitet (Lindgren & Persson 2010:452-4). Trots den viktiga frågan är det försvinnande få empiriska undersökningar som överhuvudtaget har tittat på relationen mellan input- och outputlegitimitet och faktum är att det, mig veterligen, aldrig tidigare gjorts en empirisk studie som undersöker hur stakeholdermodellen påverkar medborgares acceptans och förtroende för EU.

EU:s förhoppning är att genom införandet av stakeholdermodellen komma tillrätta med det demokratiska underskottet och höja sin legitimitet bland unionens medborgare. Frågan är då om stakeholdermodellen kan åtgärda problematiken. Med hjälp av den experimentella metoden avser jag i den här uppsatsen svara på frågan om hur svenskar upplever stakeholdermodellen. De frågor som kommer att undersökas är om införandet av modellen i EU-beslutsprocesser leder till att deltagarna i experimentet uppfattar beslutsprocedurer, beslut och beslutsfattare som mer legitima. Leder reformen till att svenskar ser beslutsprocesser och beslut som mer legitima, och kommer den därmed att bidra till ett ökat förtroende för hur demokratin fungerar samt att det generella stödet för EU höjs? Eller får det motsatt effekt som kritikerna hävdar?

Uppsatsen har två dimensioner, dels hur svenskar upplever stakeholdermodellen och dels om det är ett bra sätt för EU att åtgärda sin förtroendekris. Jag kommer att svara på den empiriska frågan om svenskar uppfattar procedurer, beslut och beslutsfattare som mer legitima när berörda aktörer deltar i beslutsprocesser och därefter diskutera de normativa implikationerna för EU:s politik och upplägg. Genom att enbart titta på en aspekt, en föreslagen förbättring, erbjuder studien inte på något sätt en heltäckande bild av problematiken, men bristen på empiriska undersökningar i frågan berättigar undersökningen. Det primära syftet är således att bidra med empiriskt material om hur svenskar upplever stakeholdermodellen och dess påverkan på EU:s legitimitet. Vidare lägger uppsatsen grund för framtida undersökningar om EU:s demokratiska underskott och legitimitet. Förhoppningen är även att bidra till att det teoretiska kring relationen mellan input- och outputlegitimitet kan redas ut.

2. Teoretisk bakgrund

Det här avsnittet presenterar de centrala begreppen och teorierna bakom problematiken. Inledningsvis förklarar jag legitimitetsbegreppet och därefter går vi kortfattat igenom EU:s utveckling för att förstå var debatten har sitt ursprung. Sedan går jag igenom vad ett demokratiskt underskott är och hur det kan uppfattas göra sig gällande inom EU. Efter detta introducerar jag stakeholdermodellen som en möjlig legitimitetshöjande åtgärd och förklarar bakomliggande teorier. Kapitlet avslutas med en diskussion om hur företrädare och motståndare till modellen ser på dess legitimitetspåverkan.

2.1. Legitimitet

Från de antika grekernas tid fram till idag har politiska filosofer ställt sig frågan vad som gör de styrande rättmätiga eller legitima och vilka kriterier de ska leva upp till för att de som påverkas av den politiska auktoriteten ska ha en skyldighet att lyda. Sedan tidigt 1900-tal har begreppet legitimitet använts av samhällsvetare till ett annat syfte än filosofer. Syftet är inte att definiera eller rättfärdiga några idealiska kriterier för rättmätiga styrande, istället använder man sig av begreppet för att analysera och förklara olika former av regeringar eller organisationer som faktiskt existerar och varför politisk ordning och lydnad bevaras eller bryts ner (Weber 1978:212-5). Således kan olika legitimerande kriterier tänkas stödja och underbygga politiska system och på samma sätt kan graden av legitimitet hjälpa till att förklara stöd för eller motstånd till en politisk ordning.

Legitimitet underlättar för en auktoritet, vare sig det är en stat, organisation eller annan, att få sina beslut accepterade och det får folk att följa regler och lagar (Tyler 2006:379). För att en institution ska vara legitim krävs därför att den har åtminstone passivt stöd från folket som berörs av dess politik och brist eller avsaknad av legitimitet försvårar eller omöjliggör ett demokratiskt beslutsfattande. Acceptansen har dels en normativ och dels en sociologisk innebörd. För att vara normativt legitim behöver en institution leva upp till vissa objektiva kriterier och möjligheten att stifta offentliga lagar är rättfärdigad om de lever upp till dessa kriterier. I en sociologisk betydelse är inte det objektiva i centrum, istället är en institution legitim om den subjektivt accepteras som lämplig och värdig (Hurd 2007:33ff).

På senare tid har det blivit allt vanligare bland akademiker att ytterligare definiera legitimitet. Fastän begreppet är värdeladdat, komplext och omtvistat kan två perspektiv urskiljas i den normativa politiska teorin. För att använda Scharpfs terminologi talar man om inputorienterade och outputorienterade legitimerande faktorer. Inputlegitimitet avser deltagande i beslutsprocesser som leder till regler och lagar medan outputlegitimitet avser den upplevda effektiviteten och kvalitén av dessa regler och lagar. Även om dessa dimensioner kompletterar varandra så skiljer de sig åt i sina förutsättningar och i sina betydelser för den demokratiska legitimiteten (Scharpf 1999:6). De två begreppen har använts i flera kontexter, mest framträdande har de varit i debatten om EU:s demokratiska underskott (Zürn 2000:185).

2.2. EU:s historiska arv

Vad som senare skulle utvecklas till vad vi idag känner som EU skapades primärt för att bevara freden i Västeuropa. De krigshärjade ekonomierna behövde ett ramverk inom vilket de kunde återupplivas och få säkerhet garanterad. Efterkrigstiden var en tid då den liberala demokratin ifrågasattes och utmanades av fascismen och kommunismen samtidigt som den ekonomiska depressionen fortsatt gjorde sig påmind. Spänningarna mellan länderna kvarstod

och majoritetens brist på förtroende för internationell politik var påtaglig (Monnet 1978). Via Marshallplanen lånade USA ut stora summor till europeiska länder samtidigt som man bistod med militära medel. De europeiska länderna förändrade även sin politik; den starka staten återupprättades och förvandlades till en leverantör av offentlig välfärd. En rad europeiska stater började därefter samarbeta ekonomiskt för att på sikt skapa en politisk union. Processen var föremål för världspolitik och diplomati och ansågs inte vara i behov av folkligt samtycke eller deltagande, först när samarbetet stabiliserats kunde processen demokratiseras. Tanken var att tillhandahållandet av offentlig välfärd och fred på sikt skulle motivera både strategin och målet för integrationen av Europas medborgare, som så småningom nog skulle förstå och acceptera dess betydelse (Bellamy & Warleigh 1998:447-8). Utvecklingen är förstäligen med tanke på dåtidens Europa - välstånd, fred och demokrati kunde inte tas för givet.

EU:s grundare valde elitcentrerad välfärdsproduktion över folkligt deltagande - teknokrati över demokrati. En integrationsprocess påbörjades vars framgång, dess något brokiga men klart avgränsade utvidgning, har lett fram till EU:s största kris. EU-institutionernas sociala ingenjörskonst ansågs vara en legitim del av integrationsprocessen som skulle föra unionen framåt, men unionen får idag allt mer kritik för sitt upplägg. Demokratisering följer inte alltid av modernisering och högre levnadsstandarder (Thompson 1997:43).

Historiskt har alltså EU:s befogenheter främst motiverats med hänvisning till att internationella samarbeten effektiviserar beslutsfattande och förbättrar beslut (Warleigh 2003:16). På senare tid har forskare uppmärksammat att den politiska utvidgningen och fördjupningen av EU för med sig att den nationella demokratins representativa kanaler minskar i betydelse eftersom EU-beslut i vissa fall förbigår nationella parlament, samtidigt som Europaparlamentet har misslyckats med att ersätta den folkliga representationen. "It is therefore widely acknowledged nowadays that the Union suffers from a democratic deficit" (Lindgren & Persson 2010:451). Må vara att denna uppfattning är vanligt förekommande, men flera forskare anser inte att EU lider av ett demokratiskt underskott medan andra inte nödvändigtvis ser ett demokratiskt underskott som något problematiskt (Majone 1996; Moravcsik 2002; Föllesdal & Hix 2006).

2.3. Demokratiskt underskott

Det finns ingen universell definition av vad demokratibegreppet betyder eller hur det bör uttryckas institutionellt. Frågan om vad demokrati innebär har färgat det politiska livet åtminstone sedan den franska revolutionen och en av svårigheterna i att definiera ett demokratiskt underskott ligger i att det finns konkurrerande uppfattningarna om vad demokrati bör innebära. Ytterligare en svårighet när det kommer till demokrati och EU är att andra omtvistade begrepp, så som nationell suveränitet, behöver tas hänsyn till (Warleigh 2003:3). Vems intressen bör vara dominerande i beslutsprocesser – staternas, som initierade samarbetet och fortfarande har mest makt eller medborgarnas, i vars namn processen genomförs? Går det att hitta en balans och i så fall hur?

För det andra är det nödvändigt att ha klart för sig varför demokrati är av betydelse. Varför är det viktigt för oss att politiska system byggs på principer som ansvarsutkrävande, transparens, deltagande och jämlikhet snarare än enbart på effektivitet och resultat? Demokrati anses säkerställa goda beslut för alla samtidigt som det kan göra ett system mindre effektivt genom att begränsa de styrandes makt. Demokrati kan alltså leda till att ett politiskt systems förmåga att producera optimal politik försämras (Warleigh 2003:4). För de allra flesta är det givetvis ett enkelt beslut att intuitivt stödja demokratin, men om man granskar vågskålen närmre är det

en fråga om hur avvägningen mellan demokratiska procedurer och effektivitet ska göras. Ska vi prioritera en deltagande demokratisk process, där medborgare formar offentliga beslut eller en ansvarsutkrävande, där medborgare bör nöja sig med att hålla beslutsfattare ansvariga i efterhand? De två synsätten är i praktiken givetvis inte ömsesidigt uteslutande, men det har inte hindrat teoretiker att förespråka antingen det ena eller det andra.

Det demokratiska underskottet är en av de mest debatterade aspekterna när man talar om EU:s legitimitet. Underskottet beskrivs ofta som "the lack of fit between the Union and the standard criteria of liberal democracy" (Warleigh 2003:6) och blir verklig till följd av frånvaron av eller brist på folkligt samtycke till unionens upplägg (Beetham & Lord 1998:26). Begreppet ses i sammanhanget som en blandning av institutionella och sociopsykologiska element, dels avses EU:s ovanliga förfaranden och institutioner för beslutsfattande och dels dess oförmåga att skapa antingen en betydande förändring i lojaliteter mot sig själv eller en djup känsla av delade intressen och gemensamhet mellan invånare i medlemsstaterna (Chrysochoou 2000:123-44).

Medlemsstaterna kontrollerar tillsammans unionens i särklass viktigaste beslutsprocess, fördragsändringar, och det mesta av det dagliga beslutsfattandet. EU:s makt kan på så sätt ses som väl förankrad i demokratiskt valda nationella regeringar. I takt med unionens utveckling har dock allt fler beslut kommit att fattas överstatligt, enskilda stater riskerar alltså att beslut går emot deras intressen. Även om det kan ses som en naturlig utveckling av den europeiska politiken och trots att stater får igenom det mesta av sin politik menar många att demokratiförlusten behöver kompenseras för. Dessutom kan andra aktörer än stater vara inflytelserika i beslutsprocesser, att enbart försöka härleda EU:s legitimitet från medlemsstaternas kan därför inte lyckas. Samtidigt har unionen ingen enskild beslutsfattande myndighet som i slutändan kan hållas ansvarig för EU-beslut och inte heller någon vald församling som sätter dagordningen. Det är på det hela taget därför väldigt svårt för medborgare att bedöma vilka aktörer som har bidragit till enskilda beslut och i vilken utsträckning. Den proceduriella demokratin, alltså hur procedurer, regler och institutioner är utformade, anses därför bristfällig trots att beslutsfattandet är effektivt, främst till följd av en invecklad institutionell design och brist på transparens (Warleigh 2003:7-9).

I mer substantiellt demokratiska termer, möjligheten för medborgare att påverka sina levnadsvillkor genom att kunna delta i diskussioner om viktiga beslut, får unionen än mer kritik. Ett politiskt system måste erbjuda regelbundna möjligheter för medborgare att engagera sig i beslutsprocesser och medborgare måste regelbundet ta vara på dessa möjligheter (Kaldor & Vejvoda 1999). För att det ska lyckas måste EU:s institutionella upplägg locka medborgare att engagera sig. Det paternalistiska arvet från EU:s grundare och den institutionella röran gör det inte förvånande att deltagandet idag ses som otillräckligt av många (Warleigh 2003:10).

2.4. Stakeholdermodellen

Som en följd av EU:s utveckling är det inte förvånande att unionens outputlegitimitet tilldelas allt mindre uppmärksamhet samtidigt som allt fler forskare, politiker och byråkrater intresserar sig för legitimitetens inputsida. Litteraturen föreslår en mängd reformer som skulle kunna öka inputlegitimiteten. Det är i min mening givande att teoretiskt föreslå en rad förbättringar, men att sammantaget undersöka dem i en empirisk studie blir alltför problematiskt. Att titta på en aspekt åstadkommer således inte en uttömmande förklaring, snarare är det ett första steg i att bena ur en komplex fråga.

Något som en rad demokratiteoretiker (Held 1988; Scharpf 1999; Warleigh 2003; Føllesdal & Hix 2006) förespråkar är att öka det civila samhällets och allmänhetens deltagande i beslutsprocesser. Mer specifikt rekommenderar flera bedömare vad Büchs (2008) benämner *stakeholder-participation model of input legitimacy*. Det bästa sättet att åtgärda EU:s generella legitimitetsproblem enligt den här modellen är att öka inputlegitimiteten genom att uppmuntra till deltagande och deliberation bland berörda parter i viktiga frågor (Eriksen & Fossum 2000). De berörda parterna ses här som en länk mellan EU och den bredare allmänheten. Förespråkare av stakeholdermodellen ser internationella organisationer som tillräckligt oberoende, öppna och internt demokratiska. För att stakeholders ska kunna vara en del av detta är det centralt att EU:s beslutsprocesser utformas så att aktörer upplever det som meningsfullt och effektivt att delta.

I linje med detta har EU-kommissionen föreslagit att beslutsprocesser inom EU ska öppnas upp och involvera fler människor och organisationer för att: ”promote greater openness, accountability and responsibility for all those involved” (White Paper on European Governance 2001:3). Slutsatsen är att man inte längre kan förlita sig till enbart effektivt beslutsfattande och dokumentet fastslår att legitimitet till stor del säkerställs genom deltagande. Även om begreppet demokratiskt underskott inte nämns någonstans i dokumentet står det klart att diskussionen har sin grund i medborgares förhållandevis låga förtroende för unionens demokratiska upplägg (White Paper on European Governance 2001:10ff).

2.5. Stakeholdermodellen ur ett legitimitetsperspektiv

EU:s nya inställning har fått både ris och ros. En första kritikpunkt är att mer deltagande av det här slaget inte bidrar till att öka inputlegitimiteten. ”The basic argument is that there are no guarantees that the organizations taking part in transnational deliberations accurately reflect the views of the wider public” (Lindgren & Persson 2010:452). Åtgärder som främjar den här typen av deltagande resulterar då snarare i *special interest politics* än i ökad allmän inputlegitimitet. Ytterligare kritik går ut på att ökat deltagande riskerar att urholka EU:s traditionella legitimitetsbas genom att göra beslutsprocesser mindre effektiva - i bästa fall omfördelas alltså legitimitetsproblemet. Ser man på saken på det här sättet föreligger det ett nollsummespel mellan input- och outputlegitimitet (Lindgren & Persson 2010:452-3).

De som är mer positivt inställda till kommissionens förslag ser inte en motsättning mellan input och output, istället tror man att de två typerna av legitimitet kan vara ömsesidigt förstärkande (Eriksen & Fossum 2000; Zürn 2000) och ståndpunkten kan förstås med bakgrund av två teorier. Den första är det deliberativa demokratiska idealet. Fearon (1998:56ff) menar att deliberation kan öka stödet för politiska beslut genom att främja konsensus mellan aktörer, minska begränsad rationalitet, uppmuntra till mer medborgerligt förankrade förslag och få fram mer information. Anhängare av den deliberativa skolan menar därför att stakeholdermodellen kan vara ett sätt att öka EU:s legitimitet bland medborgare genom att uppmuntra till och underlätta för politiskt deltagande och deliberation bland berörda parter.

Den andra är den socialpsykologiska teorin om proceduriell rättvisa. Aktuell forskning visar att legitimiteten hos myndigheter och institutioner till stor del formas av hur rättvisa beslutsprocesser människor upplever att dessa myndigheter eller institutioner har. Till skillnad från outputlegitimitetens instrumentella perspektiv där legitimitet vinnas när auktoriteter levererar önskade resultat menar teorin om den proceduriella rättvisan att bedömningar, åtminstone i viss utsträckning, inte baseras på hur fördelaktiga eller rättvisa besluten uppfattas

utan utefter hur rättvisa processerna som leder fram till besluten är. ”The procedural base of legitimacy has widespread implication for the legitimation of authority in organizational settings. In political processes, the widespread effort to create deliberative political procedures is motivated, in part, by the demonstration that public participation in such procedures enhances political legitimacy” (Tyler 2006:382). Deltagandet och deliberationen av berörda parter kan alltså öka acceptansen för beslut även om det kollektiva beslutet går emot medborgares intressen. De två teorierna är på så sätt nära sammankopplade fastän de härstammar från olika discipliner och utifrån lite olika infallsvinklar antas stakeholdermodellen öka EU:s legitimitet genom att främja deltagande. Givet att den ena eller båda teorierna är korrekta försvinner eller mildras motsättningen mellan input- och outputlegitimitet som kritikerna menar föreligger.

Lindgren & Persson (2010) har tidigare visat att stakeholders själva, i en specifik EU-beslutsprocess, inte upplevde en motsättning mellan input av det här slaget och output - istället uppfattades beslutet generellt bättre av dem som ansåg att beslutsprocessen var öppen, inkluderande och representativ. Det kan dock vara så att allmänheten inte uppfattar att de representeras av stakeholders eller att de upplever en motsättning mellan deltagande och effektivitet och kanske blir då slutsatsen att den här typen av deltagande inte leder till att medborgare ser mer positivt på processen, beslut eller EU i stort. Kritiker menar som nämnts att det finns risk för att legitimiteten istället sjunker. En nog så viktig slutsats eftersom EU själva aktivt jobbar med att införa reformer av det här slaget med uttalat syfte att öka sin legitimitet bland massorna.

Å andra sidan finns både teoretisk och empirisk anledning att vara mer hoppfull till att stakeholdermodellen ökar medborgares förtroende för EU. Det finns de som menar att mer direkta former av medborgerligt deltagande krävs för att åtgärda legitimitetsproblemet. Det är dock väldigt få som anser att det är ett rimligt alternativ att införa i verkligheten och istället ansluter sig de flesta till den mer pragmatiska formen - stakeholdervarianten. Eftersom modellen innebär att fler aktörer deltar kan det vara så att enskilda medborgare uppfattar processerna som mer rättvisa, även om de själva inte är med och deltar. Den proceduriella rättvisan lägger fram teoretiska argument som stödjer det här. Vidare kan vi förvänta oss att medborgare, enligt det deliberativa idealet, upplever att beslut av olika anledningar blir bättre om en bred uppsättning av aktörer deltar i processerna. Dessutom har Gabel och Scheve (2007) genom att titta på enkätdata visat att medborgares syn på EU är kopplad till elitgruppers. Desto mer negativ syn eliter har, och förmedlar, kring den europeiska integrationen, desto mindre folkligt stöd får även EU. Med Lindgren och Perssons resultat i åtanke kan vi därför förvänta oss att sambandet är någorlunda samstämmigt mellan hur stakeholders själva och medborgare upplever att stakeholdermodellen påverkar acceptansen.

Leder då stakeholdermodellen till ökad medborgerlig acceptans för EU och dess beslut? Det teoretiska kriget kan förmodligen aldrig vinnas, då båda sidorna presenterar goda argument för sin sak. Vad som behövs är empiriska undersökningar.

3. Syfte och frågeställningar

Tidigare har resultaten i sig setts som den främsta legitimerande faktorn eftersom EU har kunnat leverera vad enskilda stater inte själva mäktat med. Utvecklingen av EU-samarbetet har dock fört med sig att allt fler ser problem med unionens nuvarande upplägg då den nationella demokratins representativa kanaler har minskat i betydelse. På grund av detta menar idag många att inputlegitimiteten måste stärkas genom att främja diverse berörda parter deltagande i EU:s beslutsprocesser och på så sätt kan acceptansen för beslut, bedömningen av demokratin och det generella stödet för EU öka. Alla ser dock inte det positiva med den föreslagna stakeholdermodellen. Anhängare av de två synsätten presenterar goda argument för sin hållning. Förespråkarna med stöd av teorierna om deliberativ demokrati och proceduriell rättvisa samtidigt som de pekar på ett demokratiskt underskott som har uppstått på grund av den historiska utvecklingen. Motståndarna menar tvärtom att modellen riskerar att leda till ”special interest politics” samtidigt som man ser på relationen mellan deltagande och effektivitet som ett nollsummespel. En, på sin höjd eventuell, vinst i form av ökad inputlegitimitet raderas därför till följd av minskad outputlegitimitet. Fastän vissa av kritikerna kan se ett demokratiskt underskott tror man därför inte att förslaget kan åtgärda problematiken.

Trots den viktiga frågan är det försvinnande få empiriska undersökningar som överhuvudtaget har tittat på relationen mellan input- och outputlegitimitet och faktum är att det aldrig tidigare gjorts en empirisk studie som undersöker hur stakeholdermodellen påverkar medborgares acceptans och förtroende för EU (Lindgren & Persson 2010:463). Leder införandet av stakeholdermodellen i beslutsprocesser till ökad medborgerlig acceptans för processer i sig? Om den gör det, höjs även acceptansen för beslut, som anhängarna menar, eller sjunker den till följd av minskad effektivitet, som kritikerna till modellen framhäver?

EU:s förhoppning är som nämnts att genom införandet av stakeholdermodellen komma tillrätta med det demokratiska underskottet. En rad opinionsundersökningar visar att svenskar på väldigt olika sätt uppfattar hur demokratin fungerar i EU och att de generellt har en mer negativ syn på hur demokratin fungerar i EU än i Sverige (Valu 2009; Riks-SOM 2010:37). Lite närmre hur svensken gör sin demokratibedömning av EU är dock något som saknas i litteraturen. Påverkar införandet av stakeholdermodellen svenskens demokratibedömning och är EU:s reformer på så sätt givande? På samma sätt som kritiker menar att beslutsacceptansen inte behöver öka för att processer ses som mer rättvisa eller bättre, kan det vara så att en eventuell demokrativinst ändå resulterar i oförändrad eller rent utav minskad legitimitet för EU i stort. För att återigen använda Scharpfs begrepp; relationen mellan input- och outputlegitimitet kan vara ett nollsummespel.

Det har i andra sammanhang redovisats samband mellan demokratibedömningen och den generella inställningen till EU. ”Då det motstånd som finns mot EU också är relaterat till ett missnöje med demokratin [...] ligger det nära till hand att tolka EU-kritiken som en slags generell missnöjesyttring snarare än som någon specifik anti-europeisk hållning bland svenska väljare” (Ekman & Linde i Oscarsson & Holmberg 2010:136). Förtroendet för hur demokratin fungerar och det generella stödet för EU bör därför uppvisa samband, men med diskussionen ovan i åtanke är det inte säkert att det blir så.

För att försöka reda ut oklarheterna tänker jag därför mer konkret undersöka:

- i)** Om svenskar upplever att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocesser leder till högre acceptans för beslutsprocesser.
- ii)** Om svenskar upplever att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocesser leder till högre acceptans för beslut.
- iii)** Om svenskar upplever att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocesser leder till ökat förtroende för hur demokratin fungerar i EU.
- iiii)** Om svenskar upplever att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocesser leder till ökat generellt stöd för EU.

”Legitimacy is a very complex concept that is difficult to measure” (Weatherford 1992:149). För att försöka lyckas med det svåra ska jag vara tydlig med vad jag vill mäta. För det första ser jag på legitimitet ur en sociologisk synvinkel snarare än i en normativ bemärkelse. På så sätt syftar begreppet inte på den faktiska rättvisan eller godheten, utan avser medborgares inre uppfattningar om rättvisa och godhet. Därför ser jag på legitimitet, i linje med de flesta tidigare enkätundersökningarna, som en fråga om enskilda värden, förväntningar och attityder (Lindgren & Persson 2010:457). Eftersom legitimitet kan upplevas som oklart och precis som andra begrepp ofta är i behov av att operationaliseras använder jag mig av begreppen acceptans, förtroende, rättvisa och stöd som en viktig del i att mäta uppfattad legitimitet.

För det andra studerar jag i första hand legitimitet i förhållande till en specifik beslutsprocess. Trots det bör upplägget kunna användas för att även uttala sig om EU:s samlade legitimitet; i slutändan bör ett systems legitimitet, åtminstone i viss utsträckning, kunna härledas från hur beslutsprocesser är utformade och genomförs inom olika policyområden (Lindgren & Persson 2010:457). Samtidigt visar tidigare forskning att medborgare sällan tenderar att ha fasta preferenser och ofta byter åsikt när de får mer information (Zaller 1992:6). Därför kan en relativt blygsam påverkan i form av min fallbeskrivning tänkas förändra medborgares inställning, åtminstone tillfälligt. Även det faktum att vissa forskare och EU ser ett ökat deltagande i politiska processer som ett medel till ett mål, det vill säga åtgärda det demokratiska underskottet och öka sin legitimitet i stort genom stakeholdermodellen, gör det rimligt att undersöka saken på detta sätt.

För att tillämpa Lindgren & Perssons (2010:455) definition på mitt fall är stakeholders för det första aktörer som representerar medlemsstaternas regeringar och myndigheter, industri- eller företagsorganisationer, individuella företag, ickestatliga organisationer samt andra organisationer från det civila samhället, politiska partier och akademiska institutioner, och för det andra ska de ha medverkat i beslutsprocesser på EU-nivå.

Uppsatsen har två dimensioner, dels hur svenskar upplever stakeholdermodellen och dels om det är ett bra sätt för EU att åtgärda sin förtroendekris. Med den här uppsatsens resultat i handen vore det mindre klokt att uttala mig i alltför kraftiga ordalag huruvida EU bör fortsätta eller avstå från att involvera berörda parter på ovan nämnda sätt. Av den anledningen att det inte finns säkra skäl att anta att medborgarna i EU:s resterande 26 medlemsländer ser på saken på samma sätt som svenskarna. Snarare skiljer sig EU:s länder åt på en rad punkter vilket bör få konsekvenser för hur dess invånare uppfattar EU:s legitimitet (Beetham & Lord 1998:31). Att titta på en aspekt som antas leda till förbättringar åstadkommer inte heller en uttömmande

förklaring. Men någonstans måste man börja och det faktum att ingen tidigare undersökt hur individuella medborgare i något land ser på införandet av stakeholdermodellen visar på vikten av en sådan studie. Undersökningen bidrar därför främst till att undersöka hur svenskars uppfattar stakeholdermodellen och dess påverkan på EU:s legitimitet samt lägger grund för framtida undersökningar om EU:s demokratiska underskott och legitimitet. Förhoppningen är även att bidra till att det teoretiska kriget kring relationen mellan input- och outputlegitimitet kan redas ut.

4. Metod

Den experimentella metoden är i många avseenden det bästa sättet att nå kunskap om kausalitet. Det är möjligt att studera effekterna av en eller flera förklaringsfaktorer på den beroende variabeln samtidigt som andra potentiella förklaringsfaktorer förhindras att spela någon roll. Den experimentella metoden brukar generellt kritiseras för avståndet mellan teoretisk definition och operationella indikatorer, men när det kommer till validiteten i mätningarna är problematiken minst lika angelägen vid andra typer av jämförelser (Esaiasson et al. 2007:371ff). Ytterligare en fördel med metoden är att den ger en möjlighet till att generalisera till en större population på ett sätt som kvalitativa metoder inte gör (Esaiasson et al 2007:100). En möjlig alternativ metod jag har tittat på är statistisk analys av opinionsundersökningar. Dessvärre är det inte möjligt att genomföra en statistisk analys med min frågeställning, exempelvis finns det, mig veterligen, inga frågor om hur medborgare ser på främjandet av stakeholdermodellen i de undersökningar som finns idag. Dessutom skulle det inte ge information om hur medborgare påverkas av modellen, snarare vad de tycker om den. Detta är en trolig förklaring till att empiriska undersökningar lyser med sin frånvaro.

4.1. Experimentet

Deltagarna delades in i två grupper, en experiment- och en kontrollgrupp. Grupperna fick läsa en text om ett specifikt EU-beslut, med den skillnaden att experimentgruppen fick en beskrivning av en beslutsprocess där stakeholders av olika slag och på olika sätt deltagit medan kontrollgruppen presenterades en text där beslutet fattats utan inblandning av dessa aktörer. Eftersom beslutsprocesser i EU idag fungerar på olika sätt, ibland med diverse berörda parter involverade och ibland utan, anser jag att uppdelningen varken är konstlad eller orealistisk. Deltagarnas uppfattningar om EU mättes inte innan de läst texten, experimentet bygger därför på en endast-efterdesign. Kritik mot den här typen av design är att vi inte kan vara helt säkra på att eventuella skillnader mellan grupperna har orsakats av stimuli. En korrekt randomisering och med hjälp av statistiska analyser borde dock osäkerheten mildras. Fördelen är att deltagarna inte riskerar påverkas så att de ändrar sina uppfattningar på grund av att de förstått vad experimentet går ut på (Esaiasson et al. 2007:376-7).

Experimentgruppen består av 35 personer och kontrollgruppen 38. På så sätt klarar jag den nedre gräns på 30 personer som anses vara nödvändig för att genomföra statistiska analyser och konstatera skillnader mellan grupper.¹ Eftersom jag vill uttala mig om svenskars syn är min population alla svenskar. Jag utförde experimentet på Centralstationen i Göteborg genom att dela ut enkäter till alla som satt på en viss grupp bänkar. Urvalsramen är därmed inte på något sätt 100 %, men för den här begränsade uppsatsen är det ett bättre alternativ att vara på en plats där personer med olika bakgrund, i olika åldrar samt med olika yrken och åsikter kan tänkas vistas än att exempelvis enbart fråga studenter. Den externa validiteten bör därmed bli högre om än inte perfekt. Eftersom den experimentella designen går ut på att kunna uttala sig om kausalitet är den interna validiteten än viktigare. Vilka deltagare som tillhörde experiment- respektive kontrollgruppen bestämdes därför med hjälp av en slumpmässigt utvald tabell. Jag delade ut 80 enkäter och fick tillbaka 73 som var fullständigt ifyllda, medan sju enkäter var så pass ofullständigt ifyllda att jag valde att bortse från dem i undersökningen. Överlag var de flesta villiga att fylla i enkäten och de som tackade nej gjorde det företrädesvis för att deras

---

¹ En vedertagen åsikt är att mellan 30 och 40 personer ses som ett minimum. Jag har därför tolkat det som att 35 respektive 38 personer är fullt godtagbart, även om kontrollen av randomiseringen faller det empiriska avgörandet. För vidare läsning: Esaiasson et al. 2007:376

tåg snart skulle gå eller för att de helt enkelt inte förstod svenska. Jag kan dessvärre inte redogöra för varför vissa lämnade in ofullständiga svar. En möjlig anledning är att enkäten var mer omfattande än vad de förväntade sig även om ingen av de 73 andra påpekade detta, varken i kommentarsfältet eller direkt till mig. Jag var noga med att berätta för deltagarna vad uppsatsen handlade om och i efterhand förklarade jag att olika beslutsprocesser hade beskrivits för att undersöka upplevd legitimitet. Min förhoppning är därför att ingen uppfattade den något fingerade undersökningen stötande.

4.2. Enkätens utformning

Trots slumpens hjälp kan den spela oss ett spratt så systematiska skillnader mellan grupperna ändå uppstår. Frågor som berör vad vi sedan tidigare vet påverkar medborgares inställning till EU ställdes därför innan personerna fick läsa respektive text för att i efterhand kunna kontrollera fördelningen. En hel del är klarlagt om vad som inverkar på svenskars inställning till EU. För det första är män något mer positiva till EU än kvinnor och för det andra är äldre en aning mer vänligt inställda än yngre. Vidare påverkar utbildningsgrad och inkomst på så sätt att högutbildade och höginkomsttagare är mer positiva till EU än lågutbildade och låginkomsttagare. Stödet är starkare i storstäder än på landsbygden och slutligen finns det en vänster-högerdimension i den svenska opinionen, där vänsterväljare tenderar att vara mer EU-kritiska än högerväljare (Ekman & Linde i Oscarsson & Holmberg 2010:126-7).

När deltagarna svarat på dessa frågor fick de läsa beskrivningen av en beslutsprocess inom EU. Jag baserade min beskrivning på REACH-systemet, ett beslut om en ny kemikaliepolitik inom unionen (Vitbok: Strategi för den framtida kemikaliepolitiken 2001). Eftersom mina fallbeskrivningar är ungefär en sida var och jag har utgått från Kommissionens 30-sidiga dokument är det givetvis inte en uttömmande bild av ett helt förlopp som presenterats för deltagarna. Däremot är det troligtvis i den utsträckningen som medborgare oftast får information om en politisk process, exempelvis via en kort tidningsartikel eller ett nyhetsinslag.

Det finns framförallt två anledningar till att just den här beslutsprocessen är relevant och lämplig att använda sig av för mitt syfte. Eftersom frågan om överstatlig reglering av kemikalier berör dels omfördelning mellan EU:s medlemsstater och dels unionens effektivitet belyser processen behovet av input- såväl som outputlegitimitet. Dessutom ses processen av många som ett första test för EU:s nya strategi eftersom översynen av kemikaliepolitiken allmänt betraktas som en av de mest öppna, transparenta och inkluderande beslutsprocesserna i EU:s historia (Lindgren & Persson 2010:454). Jag har därför fått en god inblick i hur EU faktiskt valt att applicera stakeholdermodellen i verkligheten och därmed kunnat beskriva en autentisk process för experimentgruppen. Valet av process kan ses som ett most-likely case, eftersom frågans natur berör många parter på ett sätt som kanske inte alla politiska processer gör.

Beskrivningarna inleddes med varför EU såg ett behov av en ny politik, dels för att vissa kemikalier orsakat allvarliga skador på människors hälsa och dels haft en negativ inverkan på djur och miljö. Samtidigt används kemikalier vid framställning av en rad produkter som det moderna samhället inte klarar sig utan. De bidrar också till människors ekonomiska välbefinnande - den kemiska industrin är Europas tredje största tillverkningsindustri. Jag underströk därför att det är viktigt för EU att beslutet kan garantera att den inre marknaden fungerar obehindrat och att den kemiska industrins konkurrenskraft upprätthålls. I kontrollgruppens text har jag tagit bort den del som berör de berörda parternas deltagande och ersatt med EU-institutioner,

exempelvis generaldirektoratet för miljö och generaldirektoratet för näringsliv. I båda texterna är det Kommissionen som introducerat idén om behovet av en ny politik och Ministerrådet och Parlamentet som fattat det slutgiltiga beslutet. Texterna avslutades med en beskrivning av de viktigaste punkterna i beslutet.

Därefter ställdes en fråga som kontrollerar att deltagarna tagit till sig stimulit för att ytterligare säkerställa att det är behandlingen som har orsakat eventuella skillnader mellan grupperna. Stimulit kontrollerades med frågan: *Vilka deltog i beslutsprocessen?* Sedan följde frågorna som avsåg mäta olika aspekter av legitimitet och deltagarna fick först svara på fyra frågor som skulle beräkna beslutsacceptansen: *I vilken utsträckning upplever du att konkurrenskraft och sysselsättning upprätthålls av beslutet?*, *I vilken utsträckning upplever du att hälso- och miljöskydd säkerställs av beslutet?*, *Hur rättvist tycker du att beslutet är?* och *Hur villig är du att acceptera beslutet?* De två första frågorna skiljer sig från de två senare på så sätt att de mer specifikt handlar om just det här beslutet. Jag anser att det är relevant att ha med dem eftersom hälso- och miljöskydd samt industrins konkurrenskraft var vägledande genom hela processen. Det kan dock tänkas att de står emot varandra vilket skulle försvåra när vi senare ska kontrollera om det är möjligt att skapa index. En annan möjlighet är att beslutet inte behöver upplevas som mer legitimt bara för att det upplevs säkerställa exempelvis konkurrenskraft, men frågorna har använts i tidigare forskning vilket ger visst stöd (Lindgren & Persson 2010: 457). En kombination av allmänna och mer specifika frågor är förhoppningsvis ett bra sätt att mäta acceptans för processen.

Acceptansen för proceduren undersöktes med fyra frågor: *Vad tycker du om sättet beslutet fattades på?*, *Hur rättvist tycker du att det gick till när beslutet fattades?*, *I vilken utsträckning upplever du att beslutsprocessen har främjat enighet mellan EU och intressen i samhället?* och *Hur rättvist tycker du att Du som medborgare blev behandlad när beslutet fattades?* Därefter följde de frågor som skulle mäta den mer allmänna inställningen till EU. Demokratibedömningen mättes med frågan: *Hur upplever du att demokratin fungerar i EU?* och tre frågor avsåg mäta det generella stödet: *I vilken utsträckning upplever du att Sveriges medlemskap i EU är något negativt eller något positivt?*, *Hur upplever du generellt att EU fungerar?* samt *Hur ser du på en eventuell fördjupning av EU-samarbetet?* Det kan vara så att EU anses perfekt som det är nu och inte är i behov av fördjupning, men sammantaget anser jag att de tre frågorna bör utgöra lämplig grund för att mäta det generella stödet.

4.3. Analysförberedelser

I det här avsnittet kommer jag göra de nödvändiga förberedelserna innan resultaten presenteras. Inledningsvis redovisas i tabellen på nästa sida bakgrundsfaktorerna för samtliga deltagare. Gruppen har något fler kvinnor än män, åldermässigt är det en relativt god spridning och de flesta har genomfört gymnasiestudier samtidigt som en stor del har en högre utbildning. Flera deltagare berättade att de själva var studenter och det kan eventuellt förklara den något höga andelen låginkomsttagare. Inte oväntat är de flesta bosatta i en av de tre största städerna, förmodligen företrädesvis Göteborg, och den politiska inställningen är fördelad ungefär så som kan förväntas. Vi återkommer mer detaljerat till gruppens sammansättning och vad den kan betyda för vårt resultat i kapitel sex.

Tabell 1: Beskrivning av samtliga deltagare

Kön	Kvinnor	Män		
%	59	41		
Ålder	Upp till 20 år	20-40 år	40-60 år	Över 60 år
%	15	37	19	29
Utbildning	Grundskola	Gymnasium /Folkhögskola	Högskola /Universitet	
%	14	40	46	
Inkomst	Upp till 100.000 kr	100.000 -250.000 kr	250.000 -500.000 kr	Över 500.000 kr
%	31	40	18	11
Bosättning	Glesbygd	Större stad	Stockholm /Göteborg/Malmö	
%	23	37	40	
Politisk inställning	Vänster	Mitten	Höger	
%	34	14	52	

Kommentarer: Andel i procent av hela gruppen deltagare, n = 73. Frågan om politisk inställning har här omkodats på så sätt att 1-3 = Vänster, 4 = Mitten och 5-7 = Höger. För kön ställdes frågan: *Är du kvinna eller man?* För ålder: *Hur gammal är du?* För utbildning: *Vilken utbildning har du? Markera högsta avslutade nivå.* För inkomst: *Vad var din taxerade inkomst före skatt 2010?* För bosättning: *Var är du huvudsakligen bosatt?* För politisk inställning: *I politiska frågor nämns ofta "till vänster" och "till höger". Markera det alternativ mellan 1 och 7 som beskriver din position bäst.*

Nu går vi vidare till att kontrollera om randomiseringen har fungerat på ett tillfredställande sätt eller om någon av de ovan nämnda kontrollvariablerna har blivit snedfördelade mellan grupperna. Eftersom vi har två grupper använder jag mig av ett T-test för att jämföra medelvärden för att se om det finns signifikanta skillnader. Det här testet görs för att eventuella systematiska skillnader mellan grupperna, när vi sedan granskar svaren på frågorna om EU, inte ska bero på något annat än stimuli (Esaiasson et al. 2007:382-3). Om värdet på sig. two-tailed är under .050 är skillnaden signifikant med 95 % säkerhet, något som vi alltså inte vill. Analysen av kontrollvariablerna visar att inget värde understiger .050 (kön = .858, ålder = .574, utbildning = .411, inkomst = .653, bosättning = .413, politisk inställning = .961). Vi kan därför konstatera att inga signifikanta skillnader visade sig och fastslå att randomiseringen har fungerat på ett tillfredställande sätt.

Som tidigare nämnts är det viktigt att deltagarna i respektive grupp har förstått stimuli. För stimulikontrollen användes frågan: *Vilka deltog i beslutsprocessen?* Svartalternativen är: *Endast EU-institutioner* och *EU och andra berörda parter*. Vi vill alltså att deltagarna i experimentgruppen har valt alternativ två och deltagarna i kontrollgruppen alternativ ett. Resultaten visar att 91 % (32/35) av deltagarna i experimentgruppen kryssade rätt alternativ medan siffran för kontrollgruppen är 74 % (28/38). Överlag får därför sägas att stimulikontrollen har fungerat väl, även om kontrollgruppens svar med fördel hade kunnat vara högre. Jag anser att det är rimligt att anta att de flesta, men inte alla, fullt ut förstår en

fallbeskrivning så som min, ett nyhetsinslag eller en kortare artikel. Av den anledningen kan det vara så att vissa gör sina bedömningar utifrån felaktig fakta. Att inte samtliga har uppfattat stimuli får därför ses som beklagligt, men nära liggande verkligheten.

Acceptansen för beslutsprocessen och beslutet samt det generella stödet för EU består av en rad frågor. Min förhoppning är att kunna bygga ett index för var och en av dessa kategorier. Det finns flera skäl till att bygga ett index. För det första blir analysen och resultatredovisningen mer lätthanterlig och för det andra är det en mer tillförlitlig operationalisering av de teoretiska begreppen än varje indikator för sig. För att kontrollera att de olika frågorna i varje index faktiskt mäter samma underliggande begrepp behöver jag testa dem med Cronbach's alfa och ett resultat över 0.7 tyder på god intern konsistens i svaren (Esaiasson et al. 2007:435-7). Frågorna för acceptansen av beslutsprocessen fick ett värde på 0.862, frågorna för acceptansen av beslutet 0.843 och frågorna för det generella stödet för EU 0.878. Det är således fullt möjligt att använda mig av dessa index som precis som frågorna går från 1 till 7 i en stigande skala. Som nämnts tidigare mäts förtroendet för hur demokratin fungerar i EU med en fråga, även den från 1 till 7.

5. Resultat

I den här delen ska vi titta på om det finns systematiska skillnader mellan experiment- och kontrollgruppen när det kommer till acceptansen för beslutsprocessen och beslutet, förtroendet för hur demokratin fungerar i EU samt den generella inställningen till unionen. Även här använder jag mig av T-testet. Eftersom randomiseringen fungerade väl, stimulikontrollen har bedömts som godkänd och våra tre index är kontrollerade kan vi utgå ifrån att eventuella statistiskt signifikanta skillnader i medelvärden mellan grupperna beror på stimuli (stakeholdermodellen). Experimentgruppen har fått läsa om en process där både EU-institutioner och diverse berörda aktörer har varit inblandade i beslutet medan kontrollgruppen fått läsa om en process där endast EU-institutioner deltagit. Till att börja med ska vi titta på hur svarspersonerna i de två grupperna upplever respektive beslutsprocess. Leder införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen till ökad acceptans för processen i sig? I tabellen nedan redovisas resultaten av analysen.

Tabell 2: Acceptans för beslutsprocessen

	Medelvärden			Skillnad i medelvärden	Signifikans
	Experiment	Kontroll	Samtliga		
Acceptans för beslutsprocessen	4.30 (35)	3.62 (38)	3.96 (73)	.68	.010

Kommentarer: Hela gruppen deltagare, n = 73. Inom parentes antal deltagare per grupp. Skillnad i medelvärde har avrundats till närmsta decimal. Index konstruerat av frågorna: *Vad tycker du om sättet beslutet fattades på?, Hur rättvist tycker du att det gick till när beslutet fattades?, I vilken utsträckning upplever du att beslutsprocessen har främjat enighet mellan EU och intressen i samhället? och Hur rättvist tycker du att Du som medborgare blev behandlad när beslutet fattades?* Precis som samtliga frågor går index på en stigande skala från 1 till 7.

Som vi kan se har experimentgruppen ett medelvärde på 4.30 och kontrollgruppen 3.62. Skillnaden mellan grupperna är således .68 och den är statistiskt signifikant (.010) på en 95 % nivå. Införandet av stakeholdermodellen i processen leder alltså till att medborgare i experimentet upplever processen som mer acceptabel.

I ett andra steg ska vi undersöka hur svarspersonerna i de två grupperna upplever beslutet. Leder införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen till ökad acceptans för beslutet? I tabellen nedan redovisas resultaten.

Tabell 3: Acceptans för beslutet

	Medelvärden			Skillnad i medelvärden	Signifikans
	Experiment	Kontroll	Samtliga		
Acceptans för beslutet	4.37 (35)	4.11 (38)	4.24 (73)	.27	.329

Kommentarer: Hela gruppen deltagare, n = 73. Inom parentes antal deltagare per grupp. Skillnad i medelvärde har avrundats till närmsta decimal. Index konstruerat av frågorna: *I vilken utsträckning upplever du att konkurrenskraft och sysselsättning upprätthålls av beslutet?, I vilken utsträckning upplever du att hälso- och miljöskydd säkerställs av beslutet?, Hur rättvist tycker du att beslutet är? och Hur villig är du att acceptera beslutet?* Precis som samtliga frågor går index på en stigande skala från 1 till 7.

När det kommer till bedömningen av beslutet har experimentgruppen ett medelvärde på 4.37 och kontrollgruppen 4.11, men eftersom skillnaden inte är signifikant på den 95 % nivån (.329) kan skillnaden bero på slump i urvalet. Slutsatsen vi kan dra av experimentet är att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen inte leder till att beslutet blir mer acceptabelt.

Hur har då svarspersonerna i de två grupperna bedömt att demokratin i EU fungerar? I tabellen nedan ser vi resultaten. Leder införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen till ökat förtroende för hur demokratin fungerar i EU?

Tabell 4: Förtroende för demokratin

	Medelvärden			Skillnad i medelvärden	Signifikans
	Experiment	Kontroll	Samtliga		
Förtroende för demokratin	4.34 (35)	3.42 (38)	3.88 (73)	.92	.003

Kommentarer: Hela gruppen deltagare, n = 73. Inom parentes antal deltagare per grupp. Skillnad i medelvärde har avrundats till närmsta decimal. Demokratibedömningen mättes med frågan: *Hur upplever du att demokratin fungerar i EU?* Precis som för de tre index går svarsalternativet på en stigande skala från 1 till 7.

Experimentgruppen har ett medelvärde på 4.34 och kontrollgruppen 3.42. Skillnaden i medelvärde mellan grupperna är .92 och skillnaden är statistiskt signifikant (.003) med 95 procents säkerhet. Experimentet visar därför att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen leder till att medborgare får betydligt högre förtroende för hur demokratin fungerar.

Slutligen då till det generella stödet för EU hos svarspersonerna i de två grupperna. Leder införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen till ökat stöd för EU? Resultaten framgår i tabellen nedan.

Tabell 5: Generella stödet

	Medelvärden			Skillnad i medelvärden	Signifikans
	Experiment	Kontroll	Samtliga		
Generella stödet	4.13 (35)	3.77 (38)	3.95 (73)	.36	.238

Kommentarer: Hela gruppen deltagare, n = 73. Inom parentes antal deltagare per grupp. Skillnad i medelvärde har avrundats till närmsta decimal. Index konstruerat av frågorna: *I vilken utsträckning upplever du att Sveriges medlemskap i EU är något negativt eller något positivt?*, *Hur upplever du generellt att EU fungerar?* och *Hur ser du på en eventuell fördjupning av EU-samarbetet?* Precis som samtliga frågor går index på en stigande skala från 1 till 7.

Även här har experimentgruppen (4.13) ett högre medelvärde än kontrollgruppen (3.77). Skillnaden är dock inte signifikant (.238) på 95 % nivån. Resultaten kan således bero på slump i urvalet vilket innebär att resultaten inte med säkerhet hade upprepats. Vi får därför dra slutsatsen att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocessen inte leder till ett högre generellt stöd för EU.

Som vi har sett visar experimentet att experimentgruppen ser beslutsprocessen som mer legitim och bedömer att demokratin fungerar bättre i EU än vad kontrollgruppen gör. När det kommer till legitimitet för beslutet och det generella förtroendet för EU ser vi inga signifikanta skillnader mellan grupperna. Med tanke på den teoretiska diskussionen är resultaten något förvånande – vi ser varken spår av samverkan eller motsättning mellan deltagande och effektivitet. Acceptansen för processen ökar alltså till följd av stakeholdermodellen, men mest anmärkningsvärt är att en mer allmän bedömning (av demokratin) ökar kraftigt enbart genom den korta fallbeskrivningen.

6. Diskussion och slutsatser

Beroende på hur forskare ser på relationen mellan input- och outputlegitimitet har stakeholdermodellen tilldelats olika omdömen. Våra resultat visar, ur ett svenskt perspektiv, att sanningen som så ofta ligger mittemellan ytterligheterna. Visserligen uppfattar svenskar beslutsprocesser som mer legitima och på den här punkten kan vi empiriskt stödja den proceduriella rättviseteorin. Svenskar verkar alltså se positivt på berörda parter medverkan även om de själva inte är med och deltar. Samtidigt är det så att beslut inte blir mer legitima av stakeholdermodellen, tvärtom vad rättviseteorin och det deliberativa idealet påstår. Inte heller motståndarna till reformen klarar sig undan från kritik. Vi finner inga empiriska resultat som stödjer antagandet att ett ökat deltagande urholkar EU:s traditionella legitimitetsbas genom att göra beslutsprocesser mindre effektiva. Vi ser därför varken en samverkan eller en motsättning mellan deltagande och effektivitet i EU och inte heller någon koppling mellan hur stakeholders själva upplever beslut, enligt Lindgren och Perssons samt Gabel och Scheves studier, och hur svenska medborgare upplever beslut.

Vi har tidigare gått igenom att svenskar på väldigt olika sätt uppfattar hur demokratin fungerar i EU och att de generellt har en mer negativ syn på hur demokratin fungerar i EU än i Sverige. Att döma av experimentet kan vi dra slutsatsen att inblandning av berörda parter i EU-processer ökar svenskars förtroende för hur demokratin fungerar i EU. Studien har i det här avseendet bidragit till att nyansera hur svenskar gör sin demokratibedömning och ur ett svenskt perspektiv är EU:s ansträngningar att åtgärda det demokratiska underskottet givande. Det står dock klart, ur ett svenskt perspektiv, att stakeholdermodellen inte leder till ett ökat stöd för unionen i stort. Det är dock för tidigt att avvisa en samverkan mellan de båda eftersom jag inte har kontrollerat om de korrelerar. I termer av hur den svenska EU-opinionen kan påverkas av reformen är oklart, men det står utom rimligt tvivel att reformen inte upplevs negativt. Mer forskning behövs på området.

Vad innebär det då för EU att införandet av stakeholdermodellen ökar svenskars förtroende för beslutsprocesser och det demokratiska upplägget, men inte bidrar till att öka legitimiteten för beslut eller att höja det generella stödet? Debatten om EU:s legitimitet har sin grund i det demokratiska underskottet. Historiskt har resultaten setts som det viktigaste och demokratiseringen av samarbetet skulle få komma senare. Idag ifrågasätter allt fler det synsättet. Demokrati är viktigt för att det anses säkerställa goda beslut för alla (eller i alla fall att ingen drabbas för hårt). Vår studie visar att svenskar inte uppfattar beslut som mer legitima när processer och demokratin bedöms fungera bättre, men inte heller upplevs beslut som mindre bra för att berörda aktörer är inblandade i beslutsprocesser. Reformen är därför inte optimal, men har stor potential att komma tillrätta med det demokratiska underskottet. Vidare öppnar resultaten upp för tolkningen att svenskar upplever att stakeholders representerar dem i EU-processer eftersom modellen ökar legitimiteten för processer i sig. Den substantiella demokratin bör därför kunna förbättras av EU:s reform; medborgare upplever att de har bättre förutsättningar att påverka policybeslut.

Resultat, effektivitet och bra beslut är på inget sätt oviktigt. Även om fokus idag till allt större del läggs på deltagande och inputlegitimitet är det få som menar att outputlegitimiteten ska bortses från. Poängen är dock den att till följd av EU:s historiska arv har de demokratiska aspekterna inte prioriterats, något som idag försvagar unionens medborgerliga stöd vilket är en stor utmaning för EU att åtgärda. Förtroendet för hur demokratin fungerar samt acceptansen för processer är just de två aspekter som man på senare tid har framhåvt behöver stärkas och den här studien visar att stakeholdermodellen kan åtgärda flera av de problem som

finns och tvärtemot kritikerna är det inte på bekostnad av effektivitet och bra beslutsfattande. Det finns, enligt mig, en risk att för mycket fokus läggs på ett eventuellt samspel eller en motsättning mellan deltagande och effektivitet, något som forskare gärna och mycket har debatterat. EU själva verkar ha en mer praktisk och sund inställning - om reformen kan bidra till att öka legitimiteten - vilket vi har sett att den gör, är den givande, oavsett om legitimiteten för beslut och det generella stödet ökar. Vi kommer ihåg att en ökad legitimitet anses underlätta ett demokratiskt beslutsfattande, vilket på sikt kan föra med sig ökad acceptans för beslut och höja stödet. Oavsett kan reformen ses som ett steg i rätt riktning. Stakeholdermodellen bör inte ses som en ensam frälsare för EU, men den har tillsammans med andra reformer stor potential att komma tillrätta med just det som medborgare ofta är kritiska till.

Vi ska inte vara för snabba med att döma ut den deliberativa demokratin och den proceduriella rättvisan. Kanske behövs stakeholdermodellen utökas, kanske behövs mer direkta former av deltagande för att öka legitimiteten för beslut och höja det generella stödet. Det är dock få som anser att det är ett rimligt alternativ att införa. Det kan även vara så att andra faktorer än legitimiteten för processer och förtroendet för hur demokratin fungerar påverkar legitimiteten för beslut och det generella stödet och kanske behövs modellen användas i större omfattning för att svenskar ska uppleva att något faktiskt förändrats. Stakeholdermodell eller inte, EU:s institutionella upplägg är fortfarande snårigt och det finns säkerligen en rad aspekter som kan åtgärdas för att öka legitimiteten. Eftersom det är fråga om folklig, upplevd legitimitet bör det även vara centralt för EU att nå ut med information om när stakeholdermodellen används, annars är det mindre troligt att medborgare kan göra korrekta bedömningar.

Slutsatsen av studien, med våra deltagare, är alltså att införandet av stakeholdermodellen i EU-beslutsprocesser leder till ökad medborgerlig legitimitet för processer och ökat förtroende för hur demokratin fungerar i EU, men gör inte beslut mer legitima och höjer inte heller det generella stödet för unionen. Det är dock inte oproblematiskt att generalisera resultatet till gemene svensk. Som vi tidigare gått igenom riktas kritik mot den valda metoden. Den experimentella metoden brukar främst kritiseras för avståndet mellan teori och operationalisering, men när det kommer till validiteten i mätningarna är problematiken minst lika angelägen vid andra typer av jämförelser. Vidare berättigar frånvaron av relevant data i ämnet valet av metod och ger en möjlighet till att generalisera till en större population som kvalitativa metoder inte gör. Den experimentella metoden är även i många avseenden det bästa sättet att nå kunskap om kausalitet. Sammantaget är det därför inget som direkt talar emot metoden, snarare kan alla samhällsvetenskapliga metoder anmärkas på någon punkt.

Det faktum att jag enbart frågat deltagarna om deras uppfattningar av EU efter fallbeskrivningen, en så kallad endast-efterdesign, öppnar också upp för kritik. Kritik mot den här typen av design är att vi inte kan vara helt säkra på att skillnader mellan grupperna har orsakats av stimulit, men samtidigt är fördelen att deltagarna inte riskerar påverkas så att de ändrar sina uppfattningar på grund av att de förstår vad experimentet går ut på. En bättre design hade eventuellt varit den kombinerade modellen, där vissa grupper tillfrågas både innan och efter beskrivningen och vissa grupper enbart efter (Esaiasson et al 2007:376-7). På så sätt kan osäkerheten mildras vad gäller stimulipåverkan och förståelse för vad experimentet går ut på. För den här begränsade studien valde jag alltså, om man betänker arbetsbördan, en mindre krävande design.

När det kommer till sammansättningen av samtliga deltagare avseende de bakgrundsfaktorer som vi sedan tidigare vet påverkar inställningen till EU fick vi en viss snedfördelning om man jämför med verkligheten. Det är i vissa fall problematiskt att jämföra mina svar med den officiella statistiken; ibland överensstämmer inte svarsalternativen och i många fall är det problematiskt att hitta statistik som inte är uppdelad i många underkategorier. Förenklat kan sägas att storstäderna är överrepresenterade på bekostnad av glesbygden² och högutbildade på bekostnad av lågutbildade.³ Jag har inte hittat relevant statistik på inkomstfördelningen, men fördelningen i gruppen är ungefär vad jag intuitivt förväntade mig. Klart står dock att det var något fler kvinnor än män och att åldersfördelningen ser ut ungefär som den gör i Sverige.⁴ Jämför man med valresultatet från 2010 är den politiska inställningen fördelad så som kan förväntas, även om min uppdelning komplicerar en jämförelse.⁵

En viss snedfördelning var väntad. Studiens begränsade omfattning i samband med att det inte finns register över den politiska inställningen omöjliggjorde en korrekt urvalsram. En insamling på Centralstationen i Göteborg var dock ett bättre alternativ än att exempelvis enbart fråga studenter. Den externa validiteten bör därmed ha blivit högre om än inte perfekt. Vad sammansättningen av gruppen betyder i termer av att kunna generalisera resultaten till svenskar är oklart. Att döma av den förenklade analysen är det möjligt att EU-positiva medborgare är något överrepresenterade i totalen, men vi ska komma ihåg att randomiseringskontrollen fungerat väl, vilket betyder att snedfördelning mellan grupperna inte förekommit. Om vi fått ett annat resultat med en bättre sammansättning av samtliga deltagare är högst osäkert. Eftersom det är effekter av stimuli som är det intressanta i den här studien och inte nivåskattningar bedömer jag att en viss snedfördelning inte är alltför graverande, även om en bättre sammansättning hade varit att föredra för att kunna generalisera med större säkerhet.

Merparten av de tillfrågade ställde upp på att fylla i enkäten och de allra flesta fyllde i den korrekt, men samtidigt var det några som inte slutförde den. Bortfall är alltid problematiskt och jag fick tillbaka sju enkäter som var såpass ofullständigt ifyllda att jag valde att bortse från dem. Jag anser att det är osäkert vad det här betyder för resultaten och möjligheten att generalisera. De kan eventuellt sägas gälla för svenskar som är benägna att ställa upp på att fylla i enkäter och är intresserade av politik och EU, men lika gärna behöver det inte ha påverkat resultaten. Personer som tackar nej och bortfall är ett problem som de flesta kvantitativa undersökningar utsätts för.

I efterhand inser jag att min undersökning möjligen hade kunnat förbättras när det kommer till ytterligare kontrollfrågor. Dels genom en fråga som kontrollerar deltagarnas inställning rörande miljöfrågor och dels en fråga som kontrollerar vilken nivå (nationellt, överstatligt) deltagarna anser att vårt beslut bör fattas på. Det kan tänkas att exempelvis en övervikt av miljöföreträdare och kritiker mot att beslutet fattades på EU-nivå i en grupp för med sig att legitimiteten här blir lägre än om dessa variabler fördelats lika mellan grupperna. Vi ska komma ihåg att randomiseringen fungerat väl, men det innebär inte per automatik att dessa kontrollvariabler fördelats lika mellan grupperna. Sammantaget är det därför inte oproblemiskt att generalisera resultaten av experimentet till gemene svensk, men jag bedömer det som troligt att resultaten av den här studien bör ligga nära verkligheten.

---

² Rapport från SCB 2010:http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0001_2010K03_TI_05_A05TI1003.pdf

³ Statistik från SCB 2008:http://www.scb.se/statistik/UF/UF0506/2007A01/pyramid_agg.pdf

⁴ Pressmeddelande från SCB 2006:<http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/scb/pressrelease/view/120663>

⁵ Slutliga valresultatet 2010 från Valmyndigheten:<http://www.val.se/val/val2010/slutresultat/R/rike/index.html>

Mer forskning behövs för att kunna ge ett definitivt svar på frågan om stakeholdermodellens vara eller icke vara. För det första behöver experimentet upprepas, gärna med fler svars personer och kontrollfrågor samt med en utökad design. Det vore även givande om en grupp som inte får en process beskriven förs in i experimentet för att kunna undersöka om det finns skillnader till de grupper som får en process beskriven samt följa upp undersökningen för att se om effekterna kvarstår en längre tid eller om de är övergående. För det andra är det lämpligt att två eller flera politikområden undersöks för att se om det finns skillnader i uppfattningar då det kan vara så att stakeholdermodellens relevans kan bero på frågan det rör. För det tredje behöver EU-länder jämföras med varandra för att se om uppfattningar skiljer sig åt. För det fjärde behöver stakeholdermodellen jämföras med andra föreslagna förbättringar som syftar till att öka legitimiteten för EU för att se vilket som är mest effektivt. Förhoppningsvis kommer det framöver att finnas mer dynamisk och omfattande data som underlättar studier.

Viktigt att notera är att processer, beslut och beslutsfattare som upplevs som bättre eller sämre per definition inte behöver vara det. Legitimitet ur en subjektiv synvinkel är inte med nödvändighet detsamma som legitimitet i en objektiv bemärkelse och risken finns att medborgare stödjer sånt som på längre sikt försämrar EU. Vidare tenderar deltagandet av olika grupper och maktfördelningen mellan dessa att vara rätt ojämn (Persson 2007:223ff) vilket kan innebära problem för stakeholdermodellen. Det är centralt att ha problematiken i åtanke för att inte stakeholdermodellen på längre sikt försvagar förtroendet för EU.

Vi har tittat på en aspekt som antas leda till förbättringar. På så sätt åstadkommer den här studien inte en uttömmande förklaring av problematiken kring EU:s legitimitet. Men någonstans måste man börja och det faktum att ingen tidigare undersökt hur individuella medborgare i något land ser på införandet av stakeholdermodellen visar på vikten av studien. Som tidigare nämnts skiljer sig EU:s länder åt på en rad punkter vilket bör få konsekvenser för hur dess invånare uppfattar EU:s legitimitet. Med den här uppsatsens resultat i handen är det därför problematiskt att komma med rekommendationer till EU huruvida man bör fortsätta eller avstå från att involvera berörda parter i beslutsprocesser. Det finns dock ingen anledning att rekommendera EU att avstå från att fortsätta använda sig av stakeholdermodellen, även om många frågetecken kvarstår och effekterna inte verkar vara precis så givande som anhängarna till modellen menar.

7. Referenser

Beetham & Lord (1998) *Legitimacy and the EU*. London: Longman

Bellamy & Warleigh (1998) "From an Ethics of Integration to an Ethics of Participation: Citizenship and the Future of the European Union". *Millennium* 27:3, 447-68

Büchs (2008) "How legitimate is the open method of coordination?" *Journal of Common Market Studies* 46:4, 765-86

Chrysochoou (2000) "Meta-Theory and the Study of the European Union: Capturing the Normative Turn". *Journal of European Integration* 22, 123-44

Ekman & Linde (2010) "Den motvillige europén", i Oscarsson & Holmberg (red) *Väljarbeteende i Europaval*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud (2007) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik

Eriksen & Fossum (2000) "Post-national integration", i Eriksen & Fossum (red) *Democracy in the European Union: Integration through Deliberation?* London: Routledge, 1-28

EU-kommissionen - Vitbok: Strategi för den framtida kemikaliepolitiken 2001:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0088:FIN:SV:PDF>
Hämtad 5/11

EU-kommissionen - White Paper on European Governance 2001:
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf
Hämtad 4/11

Fearon (1998) "Deliberation as discussion", i Elster (red) *Deliberative Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press, 44-68

Föllesdal, & Hix (2006) "Why there is a democratic deficit in the EU: a response to Majone and Moravcsik". *Journal of Common Market Studies* 44:3, 533-62

Gabel & Scheve (2007) "Estimating the effect of elite communications on public opinion using instrumental variables". *American Journal of Political Science* 51:4, 1013-28

Greenwood (2007) "Organized civil society and democratic legitimacy in the European Union". *British Journal of Political Science* 37:2, 333-57

Held (1988) *Models of Democracy*. Oxford: Polity

Heyvaert (2008) "The EU chemicals policy: towards inclusive governance?", i Vos (red) *European Risk Governance – its Science, its Inclusiveness and its Effectiveness*. CONNEX Report Series 6, University of Mannheim, 185-221

Holmberg, Näsman & Wännström VALU 2009 – VALLOKALUNDERSÖKNING EU-PARLAMENTSSVALET 2009 [datafil]. Sveriges Television, 2009. Göteborg, Sverige: svensk nationell datatjänst (SND) [distributör], 2009

Hurd (2007) *After Anarchy: Legitimacy and Power in the United Nations Security Council*. Princeton: Princeton University Press

Kaldor & Vejvoda (1999) "Democratization in Central and East European Countries: An Overview", i Kaldor & Vejvoda (red) *Democratization in Central and Eastern Europe*. London: Pinter

Lindgren & Persson (2010) "Input and output legitimacy: synergy or trade-off? Empirical evidence from an EU survey". *Journal of European Public Policy* 17:4, 449-67

Majone (1996) *Regulating Europe*. London: Routledge

Monnet (1978) *Memoirs*. London: Collins

Moravcsik (2002) "In defence of the democratic deficit: reassessing legitimacy in the European Union". *Journal of Common Market Studies* 40:4, 603-24

Scharpf (1999) *Governing in Europe: effective and democratic?* Oxford: Oxford University Press

SOM-institutet – Riks-SOM 2010:
http://www.som.gu.se/digitalAssets/1342/1342504_swedish-trends-1986-2010.pdf
Hämtad 12/11

Statistiska Centralbyrån - Pressmeddelande 2006:
<http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/scb/pressrelease/view/120663>
Hämtad 16/12

Statistiska Centralbyrån - Rapport 2010:
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0001_2010K03_TI_05_A05TI1003.pdf
Hämtad 16/12

Statistiska Centralbyrån - Statistik 2008:
http://www.scb.se/statistik/UF/UF0506/2007A01/pyramid_agg.pdf
Hämtad 16/12

Thompson (1997) "Why democracy does not always follow economic ripeness", i Shain & Klieman (red) *Democracy: The Challenges Ahead*. Basingstoke: Macmillan

Tyler (2006) "Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation". *Annual Review of Psychology* 57, 375-400

Valmyndigheten – Valresultat 2010
<http://www.val.se/val/val2010/slutresultat/R/rike/index.html>
Hämtad 16/12

Warleigh (2003) *Democracy in the European Union: theory, practice and reform*. London: SAGE

Weber (1978) *Economy and Society*. Berkeley: University of California Press

Zaller (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press

Zürn (2000) "Democratic governance beyond the nation state: the EU and other international institutions". *European Journal of International Relations* 6:2, 183-221

8. Appendix: Enkät med fallbeskrivningar

Inledning

Den här undersökningen handlar om svenskars uppfattningar av EU. Resultaten kommer att användas i min kandidatuppsats i statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Om du upplever att frågorna är oklara eller funderar över något i texten så tveka inte att fråga mig. Först några frågor om dig:

1. Är du kvinna eller man?

Kvinna

Man

---

2. Hur gammal är du?

Upp till 20 år

20-40 år

40-60 år

Över 60 år

---

3. Vilken utbildning har du? Markera högsta avslutade nivå.

Grundskola

Gymnasium/Folkhögskola

Högskola/Universitet

---

4. Vad var din taxerade inkomst före skatt 2010?

Upp till 100.000 kr

100.000-250.000 kr

250.000-500.000 kr

Över 500.000 kr

---

5. Var är du huvudsakligen bosatt?

Glesbygd

Större stad

Stockholm/Göteborg/Malmö

---

6. I politiska frågor nämns ofta ”till vänster” och ”till höger”. Markera det alternativ mellan 1 och 7 som beskriver din position bäst.

1

2

3

4

5

6

7

Till vänster

Till höger

EU fattar beslut i en rad områden och på lite olika sätt. Nedan beskrivs ett exempel på hur en sådan process skulle kunna gå till, läs det noga.

Samtliga inledningsvis:

EU lade för en tid sedan fram ett lagförslag om en ny kemikaliepolitik inom unionen. Anledningen är att vissa kemikalier har orsakat allvarliga skador på människors hälsa. Bland de många exemplen kan nämnas asbest som framkallar lungcancer och bensen som ger upphov till leukemi. Även miljön verkar påverkas av vissa kemikalier och det finns uppgifter som tyder på ett samband mellan hormonstörande ämnen och reproduktionseffekter hos vilda

djur. Dessa exempel visar att EU:s nuvarande kemikaliepolitik har sina brister, men problemet är inte unikt för Europa. Kemikalier används vid framställning av en rad produkter som det moderna samhället inte kan klara sig utan, t.ex. livsmedel, läkemedel och bilar. De bidrar också väsentligt till människors ekonomiska välbefinnande - den kemiska industrin är Europas tredje största tillverkningsindustri. Omkring 1,7 miljoner personer är direkt sysselsatta inom industrin och upp till 3 miljoner jobb är indirekt beroende av den. Det är därför viktigt att garantera att den inre marknaden fungerar obehindrat och att den kemiska industrins konkurrenskraft upprätthålls. För att hållbarhetsmålet skall uppnås måste EU på ett välavvägt sätt ta hänsyn till ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter.

Experimentgruppen:

Efter att Kommissionen introducerat idén om en ny politik på området inleddes omfattande samtal mellan EU och berörda parter från medlemsstaternas regeringar, individuella företag, ickestatliga organisationer och andra organisationer från det civila samhället samt industriorganisationer, politiska partier och forskare. Först när dessa samtal ägt rum sammanställde Kommissionen ett lagförslag. För att kontrollera att man hade tagit till sig synpunkterna bjöd kommissionen in till en internetdiskussion där de berörda aktörerna fick bedöma det färdiga förslaget. Över 6000 personer deltog och när diskussionen avslutats analyserade EU bidragen och omarbetade förslaget något. Ministerrådet och Europaparlamentet fick sedan ta del av förslaget och för en tid sedan, efter långa överläggningar, kom de två beslutsfattande organen fram till en kompromiss. Trots de långvariga förhandlingarna överensstämde det antagna lagförslaget med det ursprungliga förslaget i de viktigaste avseendena.

Beslutet innehåller en rad punkter. Den viktigaste är skapandet av ett datasystem där tillverkare ska registrera information om ämnens egenskaper. Kunskapsluckor kan nu fyllas och branschen är därför bättre rustad att bedöma faror och risker med specifika ämnen och genomföra åtgärder för riskhantering som ska skydda människor och miljö. Samtidigt förutsåg djurskyddsgrupper att användningen av försöksdjur skulle öka kraftigt de närmsta 10 åren. I syfte att minimera antalet djurförsök ger datasystemet därför ett antal möjligheter att anpassa testkraven och använda befintliga data och alternativa metoder för bedömning i stället.

Kontrollgruppen:

Efter att Kommissionen introducerat idén om en ny politik på området fick berörda EU-institutioner, exempelvis generaldirektoratet för miljö och generaldirektoratet för näringsliv, därefter granska och omarbeta förslaget något. Ministerrådet och Europaparlamentet fick sedan ta del av förslaget och för en tid sedan, efter långa överläggningar, kom de två beslutsfattande organen fram till en kompromiss. Trots de långvariga förhandlingarna överensstämde det antagna lagförslaget med det ursprungliga förslaget i de viktigaste avseendena.

Beslutet innehåller en rad punkter. Den viktigaste är skapandet av ett datasystem där tillverkare ska registrera information om ämnens egenskaper. Kunskapsluckor kan nu fyllas och branschen är därför bättre rustad att bedöma faror och risker med specifika ämnen och genomföra åtgärder för riskhantering som ska skydda människor och miljö. Samtidigt förutsåg EU att användningen av försöksdjur skulle öka kraftigt de närmsta 10 åren. I syfte att minimera antalet djurförsök ger datasystemet därför ett antal möjligheter att anpassa testkraven och använda befintliga data och alternativa metoder för bedömning i stället.

Samtliga avslutningsvis:

Försiktighetsprincipen är en annan viktig del av beslutet. Om det finns vetenskapliga belägg för att ett ämne kan ha skadliga effekter på människors hälsa eller på miljön, men det råder osäkerhet om de tänkbara skadornas exakta omfattning, måste företag grunda beslut på försiktighet för att minimera risker. En annan viktig punkt är att företag på olika sätt uppmuntras att ersätta farliga ämnen med sådana som är mindre farliga om det finns alternativ. Även här går miljö- och hälsoskydd framför vinstintresse. På det hela menar man samtidigt att den kemiska industrins konkurrenskraft kommer att stärkas gradvis, allt efter som fler och fler ämnen fasas in i systemet.

Tänk dig nu att beslutet har fattats som beskrivits ovan:

7. Vilka deltog i beslutsprocessen?

Endast EU-institutioner

EU och andra berörda parter

---

8. I vilken utsträckning upplever du att konkurrenskraft och sysselsättning upprätthålls av beslutet?

1	2	3	4	5	6	7
Upprätthålls mycket dåligt						Upprätthålls mycket väl

---

9. I vilken utsträckning upplever du att hälso- och miljöskydd säkerställs av beslutet?

1	2	3	4	5	6	7
Säkerställs mycket dåligt						Säkerställs mycket väl

---

10. Hur rättvist tycker du att beslutet är?

1	2	3	4	5	6	7
Inte alls rättvist						Mycket rättvist

---

11. Hur villig är du att acceptera beslutet?

1	2	3	4	5	6	7
Inte alls villig						Mycket villig

---

12. Vad tycker du om sättet beslutet fattades på?

1	2	3	4	5	6	7
Inte alls bra						Mycket bra

---

13. Hur rättvist tycker du att det gick till när beslutet fattades?

1	2	3	4	5	6	7
Inte alls rättvist						Mycket rättvist

---

14. I vilken utsträckning upplever du att beslutsprocessen har främjat enighet mellan EU och intressen i samhället?

1	2	3	4	5	6	7
Mycket dåligt						Mycket väl

---

15. Hur rättvist tycker du att Du som medborgare blev behandlad när beslutet fattades?

1	2	3	4	5	6	7
Inte alls rättvist						Mycket rättvist

Slutligen några frågor om EU i allmänhet:

16. Hur upplever du att demokratin fungerar i EU?

1	2	3	4	5	6	7
Mycket dåligt						Mycket väl

---

17. I vilken utsträckning upplever du att Sveriges medlemskap i EU är något negativt eller något positivt?

1	2	3	4	5	6	7
Mycket negativt						Mycket positivt

---

18. Hur upplever du generellt att EU fungerar?

1	2	3	4	5	6	7
Mycket dåligt						Mycket väl

---

19. Hur ser du på en eventuell fördjupning av EU-samarbetet?

1	2	3	4	5	6	7
Mycket negativ						Mycket positiv

Får jag kontakta dig vid eventuella oklarheter kring dina markerade svar? Skriv i så fall ditt nummer eller din mail!

Har du några övriga kommentarer eller synpunkter så skriv dem gärna här!

Stort tack för att du besvarade min enkät!